

HISTORICKÝ VÝVOJ SFAS 95 – VÝKAZ O PEŇAŽNÝCH TOKOCH

Historical development SFAS 95 – Statement of Cash Flows

Miloš Sklenka

V roku 1987 Rada pre štandardy finančného účtovníctva (angl. Financial Accounting Standards Board – FASB) vydala **vyhlášku SFAS 95 – Výkaz o peňažných tokoch** (angl. Statement No. 95 – Statement of Cash Flows), kde výkaz o peňažných tokoch bol koncipovaný na hotovostnom základe, t. j. na peňažných tokoch. Do tohto obdobia sa výkaz o peňažných tokoch zostavoval na základe zmien pracovného kapitálu. Odborná verejnosť prichádzala postupne na to, že peňažné toky vystihujú zmeny v platobnej schopnosti spoľahlivejšie ako zmeny pracovného kapitálu a preto výkaz o peňažných tokoch, ktorý bol zostavený na peňažných tokoch bol považovaný za najspoľahlivejší ukazovateľ ziskovosti podniku, pretože lepšie odrážal finančnú flexibilitu a likviditu podniku.

Vo vyhláške SFAS 95 boli zavedené nové princípy a zásady zostavovania výkazu o peňažných tokoch ako v predchádzajúcich vyhláškach. Historické udalosti, ktoré viedli k prijatiu tejto vyhlášky, t. j. vyhlášky SFAS 95, sú zobrazené v schéme 1. Štruktúru tohto výkazu o peňažných tokoch uvádzame v schéme 2 v prípade priamej metódy a v schéme 3 v prípade nepriamej metódy. Od tohto obdobia sa vyhláška SFAS 95 viackrát novelizovala a to v roku 1989 vyhláškou SFAS 102 - Oslobodenie niektorých podnikov a klasifikácia peňažných tokov z cenných papierov určených na predaj (angl. Exemption of Certain Enterprises and Classification of Cash Flows from Certain Securities Acquired for Resale) a v roku 1990 vyhláškou SFAS 104 - Netto vykazovanie niektorých peňažných príjmov a peňažných výdavkov a klasifikácia peňažných tokov zo zaistovacích transakcií (angl. Statement of Cash Flows—Net Reporting of Certain Cash Receipts and Cash Payments and Classification of Cash Flows from Hedging Transactions).

V roku 2009 došlo k zásadnej zmene v usporiadaní Amerických všeobecne uznávaných účtovných zásad (angl. US Generally Accepted Accounting Principles – US GAAP); nakoľko sa US GAAP stali užívateľsky náročné, je čím ďalej ťažšie zorientovať sa v ich pravidlách, najsť konkrétne ustanovenie upravujúce určitú transakciu, udalosť a aplikovať ju pri príprave účtovnej závierky. Táto skutočnosť viedla práve k rozhodnutiu usporiadať pravidlá US GAAP v novom užívateľsky prístupnom systéme, ktorý bude jasne a prehľadne definovať pravidlá. FASB pomenovala novo usporiadaný systém ako „**Kodifikácia účtovných štandardov**“ (angl. Accounting Standards Codification – ASC) a je účinný od 1. júla 2009. Od tohto dátumu sú podniky povinné používať pravidlá US GAAP, tak ako sú usporiadané v kodifikácii, ktorá úplne nahrádza do tej doby existujúce vyhlášky, nariadenia, stanoviská a pod. Kodifikácia nemení pravidlá US GAAP, ale prináša ich nové usporiadanie, ktoré bude mať dopad aj na účtovnú závierku a to najmä na poznámky, komentáre k účtovným výkazom, v ktorých podniky opisujú svoje účtovné pravidlá, t. j. aj **komentár k výkazu o peňažných tokoch**.

Schéma 1 Udalosti, ktoré viedli k zavedeniu a prijatiu vyhlášky SFAS 95

December 1980	FASB zaviedla priamu metódu, pracovný návrh "Vykazovanie tokov fondov, likvidity a finančnej flexibility" (angl. Reporting Funds Flows, Liquidity, and Financial Flexibility), ktorý zahŕňa diskusie o tom, ako by mali byť prezentované tokv fondov
November 1981	FASB vydala pracovný návrh konceptu vyhlášky "Vykazovanie výnosov, peňažných tokov a finančnej situácie v obchodných spoločnostiach" (angl. Reporting Income, Cash Flows, and Financial Position of Business Enterprises), v ktorom dospela k záveru, že vo výkaze by sa malo zamerať skôr na hotovosť ako na pracovný kapitál
Ku koncu roka 1981	Inštitút finančných pracovníkov (angl. Financial Executive Institute - FEI) vyzýval, aby hotovosť bola základom pre zostavenie výkazu zmien finančnej situácie
December 1983	FASB vydala pracovný návrh konceptu vyhlášky "Vykazovanie a oceňovanie v účtovných závierkach obchodných spoločností" (angl. Recognition and Measurement in Financial Statements of Business Enterprises), v ktorom testovala výkaz o peňažných tokoch
December 1984	FASB vydala stanovisko „Vykazovanie a oceňovanie v účtovných závierkach obchodných spoločností" (angl. Opinion No. 5 - Recognition and Measurement in Financial Statements of Business Enterprises), v ktorom dospela k záveru, že výkaz o peňažných tokoch by mal byť súčasťou účtovnej závierky
Apríl 1985	FASB nariadila vykazovanie na báze peňažných tokov
Máj 1985	FASB zaviedla pracovnú skupinu pre oblasť vykazovania peňažných tokov
Ma rec 1986	FASB zaviedla poradenskú skupinu pri finančných inštitúciach
Júl 1986	FASB vydala pracovný návrh, ktorý obsahoval viac ako 450 komentárov
December 1986	FASB sa stretla s analytikmi z finančných inštitúcií na prerokovanie účinku pracovného návrhu výkazu o peňažných tokoch
Január 1987	FASB organizovala verejné zasadnutie ohľadne vykazovania peňažných tokov z prevádzkových činností
Február 1987	FASB sa stretla s pracovnou skupinou k diskusii komentárov
Ma rec 1987	FASB sa stretla s poradenskou skupinou
November 1987	FASB vydala vyhlášku SFAS 95

Schéma 2 Výkaz o peňažných tokoch zostavený podľa SFAS 95 (priama metóda)

Výkaz o peňažných tokoch
K 31. decembru XXXX

Peňažné toky z prevádzkových činností	
Prijatá hotovosť od zákazníkov	XX,XXX
minus platby v hotovosti za náklady a platby veriteľom (dodávateľom)	XX,XXX
Čistý peňažný tok z prevádzkovej činnosti	XX,XXX
Peňažné toky z investičných činností	
Hotovostné platby za nákup nehnuteľností	(XX,XXX)
Peňažné toky z finančných činností	
Prijatá hotovosť z predaja základného kapitálu	XX,XXX
Čisté peňažné toky a zostatok v hotovosti k 31. decembru XXXX	XX,XXX

Schéma 3 Výkaz o peňažných tokoch zostavený podľa SFAS 95 (nepriama metóda)

Výkaz o peňažných tokoch
K 31. decembru XXXX

Peňažné toky z prevádzkových činností	
Výsledok hospodárenia z výkazu ziskov a strát	xx,xxx
plus zvýšenie splatných záväzkov	xx,xxx
	<u>xx,xxx</u>
mínus zvýšenie dodávok	xx,xxx
Čistý peňažný tok z prevádzkovej činnosti	<u>xx,xxx</u>
Peňažné toky z investičných činností	
Hotovostné platby za nákup nehnuteľností	(xx,xxx)
Peňažné toky z finančných činností	
Prijatá hotovosť z predaja základného kapitálu	xx,xxx
Čisté peňažné toky a zostatok v hotovosti k 31. decembru XXXX	<u>xx,xxx</u>

Vývoj výkazníctva peňažných tokov v USA bol podnetný aj pre európske krajiny, v ktorých bol podrobne analyzovaný, čo nevedlo len k pasívnemu prevzatiu amerického poňatia, ale aj k zrodu vlastnej koncepcie. Príkladom boli medzinárodné účtovné štandardy – IAS (angl. International Accounting Standards), ktoré ako celosvetovo platné účtovné normy boli vydávané Výborom pre medzinárodné účtovné štandardy so sídlom v Londýne (angl. International Accounting Standards Committee – IASC) a smernice Rady EÚ.

Abstrakt

Výkaz o peňažných tokoch a jeho zostavovanie v účtovnej závierke v USA má svoju históriu. Cieľom príspevku je priblížiť historický vývoj vyhlášky SFAS 95 – Výkaz o peňažných tokoch, ktorá položila základ zostavovať takýto výkaz na peňažných tokoch.

Kľúčová slova: Výkaz o peňažných tokoch, vyhláška č. 95 – Výkaz o peňažných tokoch, Rada pre štandardy finančného účtovníctva, priama metóda, nepriama metóda

Summary

The Cash flow statement and its preparation within the financial statements in the USA has its history. The purpose of the article is to approach the historical development of the SFAS 95 - Cash flow statement that created the basis for preparation of this statement on the cash flows.

Key words: Statement of Cash Flows, Statement No. 95 – Statement of Cash Flows,

JEL klasifikácia: M40, M41

Použitá literatúra

- [1] <http://www.fasb.org/pdf/fas95.pdf>.
[2] <http://facultyfp.salisbury.edu/jjderidder/ebhs/>

[3] <http://www.gaap.cz>

Kontakt

Miloš Sklenka, Ing., Katedra účetnictví a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemská cesta 1/b,
852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 766, milossklenka@gmail.com

VYUŽITÍ MĚŘÍTEK EFEKTIVNOSTI A ÚČINNOSTI PRO MĚŘENÍ VÝKONNOSTI NEVLÁDNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ¹¹⁵

EFFECTIVENESS & EFFICIENCY IN NGO PERFORMANCE MEASUREMENT

Jakub Stránský

Efektivnost

Hlavním cílem měření efektivnosti je podání zprávy o tom, jak se v daném časovém úseku podařilo organizaci naplňovat své poslání, vyjádřené obecně bez konkrétních měřitelných cílů, například jako „vytvoření společnosti s vyrovnaným zastoupením žen a mužů v politice a ve veřejném životě“ nebo „podpora projektů na obnovu městských parků, které ctí původní ráz krajiny i přání jejích obyvatel“. Pod efektivností (pokud nebude výslovně uvedeno jinak) budeme nadále rozumět technickou efektivnost (jako protipól alokační efektivnosti v ekonomii).

Efektivností rozumíme „vztah mezi výstupy organizace a jejími cíli“ [Atkinson & Young, 1988, str. 16]. Přitom je dobré mít na paměti, že každé měření výkonnosti zachycuje jen zvolený časový úsek skutečnosti (období, za které provádíme měření a hodnocení, obvykle jeden rok). Čím lépe budou výstupy organizace naplňovat její cíle, tím bude organizace efektivnější. Takto definovaná efektivnost je přirozeně vyjádřena jinak než peněžním způsobem. Klíčové je ovšem to, aby cíle byly stanoveny měřitelným způsobem, aby je bylo možné porovnávat se skutečně naměřenými výstupy.

Metodika měření

Efektivnost nevládních neziskových organizací (NNO) má vyjadřovat vztah mezi výstupy a cíli organizace, jde tedy o zachycení informací o cílech, o stupni naplnění cílů a vykázaní rozdílu mezi oběma informacemi. Tuto úlohu mohou splnit následující tři - v principech odlišné - metody:

- i. **narativní**, kdy organizace provede slovní popis cílů, skutečných výsledků a okomentuje rozdíly; důraz pak musí být kladen na úplnost těchto složek, protože pouhé sebelepší vyličení výsledků NNO za uplynulé období nemůže nahradit informaci o tom, jaké bylo poslání organizace a jaké měla cíle – ačkoli jde v Česku o nejrozšířenější metodu, je nutné si všimnout, že nejde o postup, který by mohl být označen za měření výkonnosti;
- ii. **výsledková**, která na základě kvantifikovatelných výstupů porovnává cíle a míru jejich naplnění, přičemž si lze představit různou obsažnost takového hodnocení jak co do počtu sledovaných výstupů, tak co do detailu analýzy odchylek;
- iii. **dynamická**, charakteristická ambicí zachytit (zmapovat) strategii organizace a zároveň vypovídat o míře pokroku v jednotlivých prvcích strategie pomocí kvantifikovatelných ukazatelů provázaných logicky do několika vrstev, které se vzájemně odlišují časovým odstupem od momentu realizace výstupů organizace.

¹¹⁵

Tento článek byl zpracován jako jeden z výstupů výzkumného záměru "Rozvoj finanční a účetní teorie a její aplikace v praxi z interdisciplinárního hlediska" registrační číslo MŠMT, RP 6138439903.

Popsané metody se liší složitostí. Narativní metoda je nejjednodušší, a tak není divu, že ji např. české organizace používají takřka výlučně ve výročních zprávách. Její výhodou je největší flexibilita co do postižení všech okolností, které organizace považuje za vhodné hodnotit. Na druhou stranu neposkytuje uživateli žádné kvantitativní měřitelné údaje, kterých by se mohl zachytit, a nelze ji proto, jak již bylo řečeno, považovat za metodu měření výkonnosti. Proto bývá v praxi kombinována s výsledkovou metodou měření výkonnosti.

Výsledková i dynamická metoda měření výkonnosti jsou zřetelnými reprezentanty analytického přístupu k měření výkonnosti, který byl popsán v předcházející kapitole – nespolehají na jednu vrcholovou kategorii výkonnosti a snaží se vystihnout plastičnost činnosti organizace pomocí nejrůznějších indikátorů. V základu výsledkové i dynamické metody leží předpoklad, že výsledky činnosti lze nějak měřit a vykázat kvantitativně. Kvantifikovatelnost zde není svázaná požadavkem na peněžní vyjádření (proto mluvíme o efektivnosti, nikoli ekonomické efektivnosti). To, co je pro podnikovou sféru přirozené, rozchází se zde s potřebami neziskového sektoru.

Cíle lze kvantifikovat nejrůznějšími způsoby. Ať už půjde o přiřazování stupňového hodnocení expertem, který sám analyzoval výsledky organizace (posun směrem k zákazu kouření v restauracích o 1 stupeň z deseti), nebo o přímé počítání měřitelných výstupů (počet vyškolených záchranářů-amatérů, množství vysázených stromů), je výstupem kvantifikace sada hodnot přiřazených k jednotlivým cílům strukturovaných s ohledem na poslání organizace. Téma kvantifikace cílů leží již mimo cíle i možnosti této práce, velmi přehledně ho mapuje například Ochrana [Ochrana, 2007, str. 75-100].

Výsledková metoda pracuje s jednoduchým kvantitativním vyjádřením cílů, ať už jsou upraveny jakýmkoli postupem (lze je stanovit pevně nebo variantně v závislosti na scénářích či skutečném vývoji okolností) a v jakémkoli detailu (zda jsou spíše syntetické či do detailu rozebrané). Srovnání skutečnosti a cílů se pak děje v jediné časové dimenzi: Cíle představují plánované (požadované) výstupy organizace pro sledované období a skutečnost s nimi lze přímo porovnat.

Dynamická metoda pracuje s několika časovými horizonty, které zachycují a třídí činnosti podle toho, za jak dlouhý časový úsek budou mít dopad do výsledků, které odpovídají cílům organizace. Měřit výkonnost lze přitom u všech činností s různě dlouhou prodlevou dopadu do výsledků, ale důležitá je znalost jejich vzájemného ovlivňování, podmíněnosti či kauzality na cestě k očekávaným výsledkům naplňujících poslání organizace. Práce s časovými horizonty je analogická metodě Balanced Scorecard, v nutné modifikaci pro nestátní neziskový sektor, která může mít mnoho nejrůznějších variant popsanych autory koncepce Balanced Scorecard [Kaplan & Norton, 2006, str. 121-126 a 188-192].

Požadované hodnoty

Efektivnost NNO intuitivně nabádá k hodnocení „čím větší, tím lepší“, a odpovídá to i věcnému obsahu kritéria – čím více se daří naplňovat cíle organizace, tím lépe. Vzhledem k rozmanitosti přístupů a metod k měření efektivnosti nelze ale zobecňovat příliš. Problematické jsou extrémní hodnoty efektivnosti (např. 200 % nebo 10 %), které mohou vypovídat o chybně stanovených cílech. Nikdy ovšem není na první pohled zřejmé, zda jde o problém v plánování nebo v realizaci.

Pro strategické rozhodování, při analýze výkonnosti v delším časovém horizontu, není možné sledovat časovou řadu relativních ročních ukazatelů, protože ty jsou nejvíce závislé na